

Čvrste narodne identitete se umikajo

Položaj mladih v zamejstvu Po prvi knjigi so napovedane še tri znanstvene monografije

Konec lanskega leta je izšla prva od štirih znanstvenih monografij, ki obravnavajo položaj, družbeni in kulturni kontekst ter sodobne izzive mladih v slovenskem zamejstvu v Italiji, Avstriji, na Madžarskem in Hrvaškem. Dejstvo, da monografije obravnavajo vsa štiri slovenska zamejstva in ponujajo primerjalni pogled, je prednost te študije.

DEJAN VALENTINČIČ

Ugotovitve prve knjige, ki obravnava splošni položaj v slovenskem zamejstvu, bi lahko strnili v dve trditvi. Prva je, da se družbena situacija v »našem« zamejstvu spreminja, druga pa, da so razlike v položaju mladih v zamejstvih štirih državah precejšnje. V splošnem se čvrste narodne identitete vse bolj umikajo kompleksnejšim, večplastnim in hibridnim identitetam. Zanimiva in skrb zbujajoča je tudi dejstvo, da mladih v zamejstvih razvrščajo dvaindvajset vrednot na lestvico pomembnosti, vrednoti narodne pripadnosti in razvoja slovenske manjšinske skupnosti povsod uvrstili najnižje, na Hrvaškem in Madžarskem celo vrednoto vsotnosti.

Bistveno vije so uršene splošne vrednote, kot so dialog in komunikacija, enakopravnost in mir v svetlu, toleranca, solidarnost, varnost okolja. Na vrhu lestvice so sicer vrednote, kot so družina, prijateljstvo, ljubezen in poštenost. Ugotovitve, da slovenski mladi v zamejstvih ljubijo, kar so poudarili tudi v pričujočo študijo vključeni raziskovalci, lahko argumentiramo le s tem, da je to vendarle naravno vrednoti, ki so med seboj težko primernje. Dodamo lahko še misel, ki mi je prišla v časem zaupal profesor na enem izmed slovenskih licej v Trstu: »Na splošno narodna zavest med mladimi pada, a je tudi nekaj takih, ki so kot tigrovi.«

Manjša soodgovornost

Čeprav mladi še vedno poudarjajo zavest o pripadnosti slovenski manjšini in željo po njeni ohranitvi ter se zavedajo lastne potencialne vloge v tem, v primerjavi

Mladi so zelo aktivni v Italiji, vendar v Trstu zamejskih klubov ni. FOTO JURE ERZEN

- Mladi so vrednoto narodne pripadnosti uvrstili najnižje.
- Na Madžarskem so anketarji morali prevesti ankete v madžarsčino.
- Narodna zavest med mladimi pada, a nekateri so kot tigrovi.

s starši kažejo pomembno nižjo raven občutka soodgovornosti in pripravljenosti aktivno delovati v manjšinskih strukturah. Aste ugotovitve pa mojem mnenju ne gre generalizirati. Če se ozremo na primer na Korosko, je tam kulturna dejavnost mladih v družabnih na podeželju izjemna, tako v številkah kot v raznovrstnosti in kakovosti ponudbe. Pomembna prelomnica je zagotovo študija, ki se poleg Celovca največ mladih pada na Dunaj in v Gradec. Tam sicer delujeta slovenska kluba; graški namenja veliko pozornost slovenski kulturi, dunajski pa je bistveno bolj političen, kar številne mlade koroske Slovence odvrča od udeleževanja, vključeni pa se od zamejskih tem pomikajo k splošnejemu političnemu aktivizmu.

Mladi so zelo aktivni tudi v Italiji, kjer večina še vedno študira v Trstu in lahko aktivnost ohranijo tudi med študijem. Mogoče je njihovo delo manj vidno zaradi razpršenosti po vaseh, saj iz Trsta po zraku delovnega in študijskega dne Slovenci odidejo, vrnejo se v kraška naselja, medtem ko v mestu v zalivu slovenskih klubov ni. Iz zgodovinskih razlogov je manjša aktivnost mladih v večini madžarskih in hrvaških klubov razumljiva, ne gre pa spregledati določenih pozitivnih premikov (Društvo porabske mladine, SKD Gorski kotar, KPD Bazovica, Reka).

Različno čutenje Slovencev

Med mladimi Slovenci iz štirih soodrednih držav se kažejo različne tudi v odnosu do Slovenije in čutenju te države. Pri pripadnikih slovenske manjšine v Italiji je to tradicionalno bolj opazno, na Hrvaškem in Madžarskem se krepi iz ekonomskih razlogov, tako se jih vse več odloči za študij v Sloveniji, pri koroskih in štajerskih Slovencih pa je distanca tradicionalno večja. Poleg znanega skromnega števila odločitev za študij v Sloveniji se je to v obravnavani knjigi kaže tudi pri vrpanju, ali bi se preselili v Slovenijo. Če bi avtorji, ki so sodelovali pri monografiji, je za mlade v slovenskem zamejstvu uporabilo stvarko »manjšine znotraj manjšine«.

Če je šibkejša njihova identiteta, kar je zagotovo del globalnih trendov, te mladi delijo tudi na drugih področjih. V primerjavi s starši lažje pridejo do izobrazbe, a težje do službe, vse bolj bodo tudi nosili breme staranja prebivalstva, ekonomskih transformacij ter manj gotovega materialnega življenja.

Na te družbene spremembe, pri katerih so narodne manjšine še bolj ranljive, slovenske organizacije v zamejstvu ne najdejo pravih odgovorov. Vse štiri skupnosti pestijo čedalje večja pasivnost pripadnikov, apatičnost mladih, kar zadeva manjšinske teme, izseljevanje in urbanizacija zunaj tradicionalnega ozemlja ter območja manjšinskih zaščit. Svež veter in mlada energija bi bila v manjšinskih strukturah nujna. Toda mladi se tega najpo-

gosteje v velikem lošu ogibajo, saj jih zanima in neefektivnost, kjer se vedno ponavljajo isti obrazi, utesnjajeta.

Raziskava, katere rezultat je omenjena monografija, je vzela za vzorec po šestdeset mladih anketirancev v starosti od 15 do 29 let iz vsake od štirih držav. V vsaki državi je bilo opravljenih še šest polstrukturiranih intervjujev. V iskanju čim bolj celovite in relevantne slike razmer med mladimi v omenjenih štirih slovenskih zamejstvih lahko izrazimo tudi nekaj pomislekov glede takšnega pristopa. Kljub poštovanju, ki se vedno nanaša na etnično pripadnost, dejstva, da so bili raziskovalci vedno omejeni s sredstvi in kapacitetami, argument, da enako število anketirancev ter intervjuvancev v vseh državah omogoča enako obravnavo, ni najbolj prepričljiv. Še šestdeset anket in šest intervjujev namreč težko celovito slikajo o razmer med manjšinami v Italiji in Avstriji, na Madžarskem pa so anketarji morali prevesti ankete v madžarsčino, da so sploh dobili dovolj anketirancev.

Razgrnitev sodobnih procesov

Prvi knjigi, ki obravnava splošen položaj mladih (družinske in bivanjske razmere, izobrazba, pripravljenost na selitev, politični in pravični nazor ter trenutni družbeni status), ni bi v kratkem sledile še tri znanstvene monografije, ki obravnavajo položaj v manjšinski participaciji. Pričakujemo, da bodo za zainteresirano javnost te še zanimivejše, čtivo, ki bo razgrnilo sodobne procese, dejansko stanje ter spremembe v naših štirih zamejstvih.

Siri monografije so rezultat tretnjega raziskovalnega projekta *Mladi v slovenskem zamejstvu: družbeni in kulturni kontekst ter sodobni izzivi*, ki ga je financirala Javna agencija Republike Slovenije za raziskovalno dejavnost, izvajali pa Inštitut za narodnostna vprašanja (vodja raziskovalnega projekta in urednica prve knjige Vera Kržišnik - Bukič ter raziskovalke Sonja Novak - Lukanović, Katalin Munda Hirnik, Barbara Rimani in Mojca Medvešek) iz Ljubljane, Slovenski narodopisni inštitut Urban Jarnik (Martina Pikoč) iz Celovca, Slovenski narodopisni inštitut (Štefica Vauti in Milana Obid) iz Celovca ter Slovenski raziskovalni inštitut Slori (Zlata Vidua in Devan Jagodic) iz Trsta.

● Vera Kržišnik - Bukič (ur.)
● Splošni položaj mladih v slovenskem zamejstvu: zvezek 1

Inštitut za narodnostna vprašanja v Ljubljani, Slovenski znanstveni inštitut v Celovcu, Slovenski narodopisni inštitut Urban Jarnik v Celovcu, Slovenski raziskovalni inštitut v Trstu, Ljubljana 2017